FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT A. TRABUCCHI FREMSAT DEN 14. NOVEMBER 1973 [1]

Høje Ret,

Fru Vandeweghe, der har indanket denne sag for Landessozialgericht Baden-Württemberg, har afkrævet det tyske socialforsikringsselskab betaling af begravelseshjælp og af den engangsydelse, der efter den nationale sociale lovgivning tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab. Appellantinden, der er bosat i Belgien, er enke efter en belgisk statsborger, som i 1945 omkom i Tyskland under omstændigheder, der svarer til en arbejdsulykke. Indtil indgåelsen af sit andet ægteskab i 1946 modtog hun i henhold til den tyske sociale lovgivning en enkepension.

I den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato, afsluttet mellem Forbundsrepublikken og Belgien, indeholdes visse regler om efterbetaling af bestemte ydelser af social natur i forbindelse med blandt andet legemsbeskadigelser pådraget under arbejdsulykker i tiden efter den 1. oktober 1944.

Sagsøgerinden fik ikke medhold i første instans, idet det blev statueret, at denne overenskomst alene omhandlede betalingen af »pension eller renter« eller dele heraf, og at de omtvistede ydelser ikke var omfattet af dette udtryk.

Under appelsagen strides parterne alene om, hvorvidt den i Reichsversicherungsordnungs (RVO) § 589 omhandlede begravelseshjælp og den éngangsydelse, der i henhold til RVO § 615 tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, falder ind under artikel 1 og 2 i den tredje tillægsaftale.

I henhold til EØF-traktatens artikel 177 har Landessozialgericht forelagt Domstolen følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»Omfatter artikel 2 i den tredje tillægsaftale af 7. december 1957 til den almindelige overenskomst om social sikring af samme dato mellem kongeriget Belgien og forbundsrepublikken Tyskland om udbetaling af pensioner og renter for tiden forud for overenskomstens ikrafttræden, i henhold til hvilken pension og renter eller dele heraf skal betales, også krav på begravelseshjælp og den éngangsydelse, der skal udbetales en enke i tilfælde af indgåelse af nyt ægteskab?«

Domstolen er klart ikke kompetent til at besvare det forelagte spørgsmål, da dette udelukkende vedrører fortolkningen af en bilateral folkeretlig overenskomst, der er afsluttet uden for Fællesskabets rammer.

I henvisningskendelsens præmisser omtaler den nationale dommer ganske vist udtrykkene ydelse og rente, der indeholdes i EØF-forordning nr. 3 om social sikring af vandrende arbejdstagere og i EØF-forordning nr. 1408/71, der er trådt i stedet herfor, og bemærker til disse udtryk, at de har behov for tydeliggørelse.

Også uden at Domstolen formelt er blevet anmodet herom, må det derfor undersøges, om der foreligger tilstrækkeligt grundlag for, at den undersøger rækkevidden af udtrykkene ydelse og rente i den i den nævnte fællesskabsforordning forudsatte betydning, for at det kan fastslås, om de omhandlede udtryk også omfatter sådanne krav, hvorom der er strid under det søgsmål, som har været årsag til nærværende præjudicielle sag. Da det drejer sig om et ganske andet spørgsmål end det, som er blevet forelagt af den nationale dommer, tror jeg, at det her må være berettiget, hvis ikke endda nødvendigt, først og fremmest at undersøge dette spørgsmåls betydning for hovedsagen. Domstolen har hidtil afholdt sig fra en

1 — Oversat fra italiensk.

sådan stillingtagen. Når det imidlertid ikke længere drejer sig om en ren ordfortolkning af henvisningskendelsen, men om fuldstændigt at erstatte et spørgsmål, som ikke henhører under vor kompetence, med et andet, som har en helt anden genstand, er der behov for en sådan vurdering: og det skyldes ikke alene forsigtighed og procesbesparelseshensyn, men fremfor alt den logisk nære sammenhæng, der må være mellem det af mig rejste spørgsmål og det andet, som den nationale dommer har ment var væsentligt for sin afgørelse, således at man ikke kan besvare det ene spørgsmål uden samtidig nødvendigvis at besvare det andet. Kun på denne måde kan Domstolens afgørelse yde de opkastede fællesskabsretlige problemer fuld retfærdighed, men den vil også have bindende virkning for den beslutning, som den henvisende dommer må træffe, også selv om der ikke foreligger et herpå sigtende spørgsmål.

Desuden kan man finde støtte hervor ved analogi fra Domstolens praksis, eftersom den har forbeholdt sig muligheden af ikke tage stilling til et fortolkningsspørgsmål i en præjudiciel sag, såfremt de regler, der skal fortolkes, er blevet fremdraget på et klart fejlagtigt grundlag (dom nr. 13/68, Salgoil, Recueil 1968, s. 661).

Den ovenfor nævnte tredje tillægsaftale, hvis fortolkning behandles for den nationale retsinstans, forbliver i kraft uanset artikel 6 i forordning nr. 1408/71, hvilket klart fremgår af forordningens bilag II, hvortil der henvises i sammes artikel 7, stk. 2. I de indledende »almindelige bemærkninger« til dette bilags fortegnelse over overenskomster siges det: »I det omfang, de i dette bilag nævnte bestemmelser indeholder henvisning til andre overenskomstbestemmelser, erstattes disse henvisninger af henvisninger til de tilsvarende bestemmelser i forordningen, for så vidt de pågældende overenskomstbestemmelser ikke selv er anført i dette bilag«. Artikel 1 i den nævnte tillægsaftale mellem Forbundsrepublikken og Belgien henviser særligt til den mellem Belgien og Tyskland indgåede almindelige overenskomst om social sikring, som under artikel 1, nr. 12 definerer begreberne »ydelser« og »pensioner eller renter«. Denne bestemmelse nævnes ikke i det nævnte bilag II til EØF-forordningen nr. 1408/71. I den tredje tillægsaftale omhandler artikel 2, der er genstand for den nationale dommers anmodning om fortolkning, betalingen af de ydelser, der er nævnt i denne tillægsaftales artikel 1, dvs. betalingen af de ydelser, som er nærmere beskrevet i den omtalte almindelige overenskomst. Ifølge de almindelige bemærkninger, der indleder fortegnelsen i bilag II i forordning nr. 1408/71, er dennes regler trådt i stedet for de tilsvarende bestemmelser i den almindelige overenskomst, hvor der blev givet en definition af de omhandlede begreber. Ved anvendelsen af nævnte tillægsaftale må begreberne 'ydelse og pension eller rente herefter forstås således, som de defineres af de fællesskabsretlige regler på området for social sikring. Der består altså en snæver og logisk nødvendig sammenhæng mellem den anmodning om fortolkning, som den tyske dommer har forelagt os, og som vi har erkendt ikke at være kompetente til at skønne over, og problemet, om de ydelser, som sagsøgerinden kræver, også er omfattet af pensions- og rentebegrebet i de fællesskabsretlige regler, der vedrører arbejdstageres sociale sikring.

På denne baggrund forekommer det herefter rimeligt at forsøge en tydeliggørelse af dette begreb.

Som vi har set, har appellantinden under appelsagen i henhold til artikel 2 i den tredje tillægsaftale fremsat krav på en éngangsydelse ved indgåelse af nyt ægteskab og på begravelseshjælp som hjemlet i den tyske RVO.

Efter artikel 1, litra s i forordning nr. 3 og efter artikel 1 litra t i forordning nr. 1408/71 betyder udtrykkene »ydelser, pension eller rente«, blandt andet »ydelser i form af kapitalbeløb, der kan træde i stedet for pensioner og renter«. Den ydelse, der ifølge artikel 615 i RVO tilkommer en enke ved indgåelse af nyt

ægteskab, er en éngangsydelse, der udbetales ved enkepensionens bortfald. Kan der herefter tales om en éngangsydelse, der, i de ovenfor anførte fællesskabsretlige bestemmelsers forstand, træder i stedet for den omhandlede pension? Bundessozialgericht har hidtil ikke været af denne mening: tværtimod indtog den i sin dom af 12. november 1969, som er citeret i Kommissionens indlæg, det standpunkt, at den éngangsydelse, der udbetales en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, ikke træder i stedet for en pension eller en rente, men indrømmes ud fra social-etiske motiver for at lette en enke indgåelsen af nyt ægteskab, således at hun ikke tvinges ind i et papirløst ægteskab for at kunne bevare enkepensionen; derfor kunne ydelsen ikke indrømmes uden for eget statsterritorium. Bundessozialgericht gav i denne dom ydtryk for, at der under begrebet kapitalydelser, der kunne træde i stedet for pension eller rente, som nævnt i rådsforordning nr. 3, artikel 1, litra s, kun kunne falde sådanne ydelser, som var bestemt til at træde i stedet for fremtidige periodiske ydelser.

Denne opfattelse har Bundessozialgerichts plenum (Großer Senat) nu forladt ved enstemmig dom af 21. december 1971.

Den højeste tyske instans har hermed anerkendt, at der består en tæt sammenhæng mellem enkepensionen og det beløb, der tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab: engangsbeløbet er betinget af pensionens størrelse, thi det udgør økonomisk set den kapitaliserede pension for de følgende fem år; i tilfælde af det nye ægteskabs opløsning kan der pány fremsættes krav på enkepension, hvorved den nævnte éngangsydelse dog fradrages i pensionen. Herfra har Bundessozialgericht draget den slutning, at éngangsydelsen også kan udbetales i udlandet, når betalingen ikke udtrykkeligt er hjemlet i noget supranationalt retssystem eller i en mellemfolkelig overenskomst (Entscheidungen des Bundessozialgerichts, Bind 33, 1972, s. 290).

Videre ønsker jeg for min del at bemærke, at ordlyden af artikel 1 i begge de omhandlede fællesskabsforordninger med definitionen af udtrykkene »ydelser«, »pension« eller »renter« i fællesskabsretlig forstand på ingen måde indbyder til en sådan snæver fortolkning af artikel 1, litra s i forordning nr. 3 og følgelig ej heller af den tilsvarende regel i artikel 1 litra t i forordning nr. 1408/71, som blev lagt til grund ved Bundessozialgerichts første dom. Ved fortolkningen af fællesskabsrettens sociale regler må vi desuden følge den almindelige tendens i Domstolens praksis uafhængigt af den konkrete sag, hvis årsag nu allerede ligger adskillige år tilbage; i overensstemmelse med de almindelige grundsætninger, der særligt er opregnet i artiklerne 8 og 10 i forordning nr. 3 såvel som artiklerne 3 og 10 i forordning nr. 1408/71, må vi desuden ved anvendelsen af enkelte nationale sociale retsregler bestræbe os på at undgå enhver i nationaliteten begrundet forskelsbehandling af Fællesskabets borgere eller, selv om det kun skulle være i ringe grad, begrundet i disses bopæl.

Herudover er det af hensyn til fællesskabsretten også af betydning, at den sammenhæng, som Bundessozialgericht ved en plenumafgørelse har konstateret mellem enkepensionen og den éngangsydelse, der tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, skaber mulighed for, at den omhandlede éngangsydelse kan henføres under den almindelige bestemmelse i artikel 1, litra s i forordning nr. 3, henholdsvis artikel 1, litra t i forordning nr. 1408/71, der, som vi har set, også omhandler kapitalydelser, der træder i stedet for pension.

For begravelseshjælp gælder andre bestemmelser end for ydelser, pension eller rente, og dette ikke blot inden for området af artikel 1 i de to forannævnte fællesskabsforordninger, hvor de forskellige typer af sociale ydelser opregnes, som forordningerne vedrører, — artikel 1, litra s henholdsvis litra t i forordning nr. 3 og artikel 1, litra t henholdsvis litra v i forordning nr. 1408/71 —, men også

med særligt henblik på den ordning, som den ene ydelse i modsætning til den anden er undergivet. Heraf kan det sluttes, at begravelseshjælp efter fællesskabsretten ikke er omfattet af udtrykkene pensioner, rente eller dele af rente.

Sluttelig vil jeg derfor foreslå Domstolen, at følgende kendes for ret på grundlag af Landessozialgerichts anmodning: det éngangsbeløb, der efter § 615 i RVO tilkommer en enke ved indgåelse af nyt ægteskab, er omfattet af artikel 1, litra s i forordning nr. 3 og af artikel 1, litra t i forordning nr. 1408/71; udtrykket »ydelse ved dødsfald« som nævnt i artikel 1, litra t i forordning nr. 3 og i artikel 1, litra v i forordning nr. 1408/71 er derimod ikke omfattet af de i de førnævnte bestemmelser anførte udtryk »ydelser« eller »pension eller rente«.